

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Κοινό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη
Δημιουργική Γραφή

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Το αμερικανικό film noir. Case study: *Shadow of a Doubt*
(1943) του Alfred Hitchcock και *Chinatown* (1974) του Roman
Polanski

Βασιλική Ηλιοπούλου

Επιβλέπων Καθηγητής: Νίκος Τερζής

Αθήνα, Ιούνιος 2023

Περίληψη

Στην παρούσα διπλωματική εργασία γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί το αμερικανικό φιλμ νουάρ με τον εντοπισμό και τη μελέτη όλων εκείνων των στοιχείων που οδήγησαν στην εμφάνιση και την άνθιση του συγκεκριμένου κινηματογραφικού είδους (genre) και αισθητικού στυλ. Κύρια επιδίωξη είναι να τονιστεί ότι δεν πρόκειται για μια συμπτωματική καλλιτεχνική δημιουργία, αλλά για ένα ευρύτερο πολιτιστικό κεφάλαιο που συμπυκνώνει την ιστορία, την πολιτική, τη λογοτεχνία και τα καλλιτεχνικά ρεύματα της εποχής σε μια ιδιαίτερη κινηματογραφική μορφή. Η ανάλυση γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να φωτιστούν επιπλέον φιλοσοφικές και ψυχολογικές πτυχές, καθώς ο κύκλος αυτών των ταινιών αντανακλά μια από τις καλύτερες και με τεράστιο ερευνητικό ενδιαφέρον περιόδους στην ιστορία του Χόλυγουντ. Αυτές οι πρώιμες ταινίες άσκησαν μεγάλη επιρροή στον παγκόσμιο κινηματογράφο, τόσο θεματικά, όσο και αισθητικά, αναδεικνύοντας σπουδαίους σεναριογράφους, σκηνοθέτες και ηθοποιούς. Όπως ο γερμανικός εξπρεσιονισμός και το γαλλικό Νέο Κύμα, το φιλμ νουάρ αντιπροσωπεύει μια ολόκληρη περίοδο στην ιστορία του κινηματογράφου.

Το πρώτο μέρος της εργασίας περιλαμβάνει μια συνοπτική εισαγωγή στο φαινόμενο φιλμ νουάρ, καθώς αναφέρονται τα σημαντικότερα στοιχεία που θα βοηθήσουν τον αναγνώστη να εξοικειωθεί με τον συναρπαστικό κύκλο αυτών των ταινιών. Στο δεύτερο μέρος (Case Study) επιλέχθηκαν δύο σημαντικές ταινίες, καθεμιά από μια διαφορετική ιστορική περίοδο, κλασική και neo-noir. Παρουσιάζεται η υπόθεση, αναλύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε ταινίας και όλα εκείνα τα στοιχεία που σηματοδοτούν τις αλλαγές και ορίζουν τον νουάρ χαρακτήρα τους. Στο τρίτο και τελευταίο μέρος που φέρει τον τίτλο Δημιουργικό Μέρος παρουσιάζεται το σενάριο με τίτλο *Family Affair*. Έγινε προσπάθεια να ενσωματωθούν νουάρ στοιχεία και να αποτυπωθεί η υφολογική και θεματική συγγένεια με όσα μελετήθηκαν στην παρούσα εργασία. Για τη δημιουργία του σεναρίου πηγή έμπνευσης υπήρξε ένας μεγάλος αριθμός φιλμ νουάρ, αρκετά από τα οποία αναλύονται διεξοδικά σε εμβληματικά δοκίμια που καταγράφονται στη βιβλιογραφία.

Λέξεις-Κλειδιά: Αφήγηση, Εξπρεσιονισμός, Νέο Νουάρ, Φιλμ Νουάρ, Ψυχανάλυση

American film noir. Case study: *Shadow of a Doubt* (1943), Alfred Hitchcock and *Chinatown* (1974), Roman Polanski

Vasiliki Iliopoulou

Abstract

In this thesis, an attempt is made to explore American film noir by identifying and studying all those elements that led to the emergence and flourishing of this particular film style. The main aim is to emphasize that it is not a coincidental artistic creation but a broader cultural capital that condenses the history, politics, literature, and artistic movements of the time in a memorable cinematic form. The analysis is done in such a way as to illuminate additional philosophical and psychological aspects, as the cycle of these films reflects one of the best and most highly researched periods in Hollywood history. These early films had a great influence on world cinema, both thematically and aesthetically, producing great writers, directors, and actors. Like German Expressionism and the French New Wave, film noir represents an entire period in the history of cinema.

The first part of the paper includes a brief introduction to the film noir phenomenon as the most important elements are mentioned to help the reader familiarize himself with the fascinating cycle of these films. In the second part (Case Study), two influential films were selected, each from a different historical period, classic and neo-noir. The case is presented, and the special characteristics of each film are analyzed, as well as all those elements that mark the changes and define their noir character. In the third and last part, entitled Creative Part, the script *Family Affair* is presented. An attempt was made to incorporate noir elements and to capture the stylistic and thematic affinity with what was studied in this work. The screenplay was inspired by a large number of film noirs, several of which are thoroughly analyzed in iconic essays recorded in the bibliography.

Keywords: Expressionism, Film Noir, Narration, Neo-Noir, Psychoanalysis

Βιβλιογραφικές αναφορές

Belton, J. (1991). *Language, Oedipus, and Chinatown*. MLN (Modern Language Notes), vol. 106, no. 5, pp. 933–950. <https://doi.org/10.2307/2904593>

Borde, R. & Chaumeton, E. (2002). *A panorama of American film noir 1941-1953*. City Lights Book.

Bould, M. (2005). *Film Noir: From Berlin to Sin City*. Columbia University Press.

Broe, D. (2014). *Class, Crime, and International Film Noir. Globalizing America's Dark Art*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137290144>

Browne N. (1998). *Reshaping American Film Genres: History and Theory*. University of California Press. <https://archive.org/details/refiguringameric0000unse/page/334/mode/2up>

Caputo, Davide. (2012). *Polanski and Perception: The Psychology of Seeing and the Cinema of Roman Polanski*, Intellect Books.

<https://www.proquest.com/legacydocview/EBC/988713?accountid=16059>.

Cinecinéfilos films. (2017, February 19). *Cómo se hizo "La sombra de una duda"* ("Shadow of a Doubt" making-of). [Video]. You Tube. Retrieved May 1, 2023, from

<https://youtu.be/RpjQ1OIJtG4>

Cinema Cities. (2021, February 25). *Hitchcock and the Small Town: Shadow of a Doubt - Santa Rosa, California 1943*. [Video]. YouTube. Retrieved May 1, 2023, from

<https://youtube.com/watch?v=2VerhmcWbVI>

Conard, M. (2007). *The Philosophy of Film Noir*. University Press of Kentucky.

Cook, W. (2009, Feb.,27). *The Master and Murnau*. The Guardian. Retrieved April 8, 2023, from <https://www.theguardian.com/film/2009/feb/27/alfred-hitchcock-berlin>

Eaton, M. (2019). *Chinatown*. Bloomsbury Publishing.

Esau, A. (2022). *The Gorilla Man Strangler Case: Serial Killer Earle Nelson*.

FriesenPress.

Field, S. (1986). *Το Σενάριο. Η Τέχνη και η Τεχνική. (Οι βάσεις της σεναριογραφίας)*.

Κάλβος.

Fleming, P. (2006). *The Pleasures of Abandonment: Jean Paul and the Life of Humor*.

Koenigshausen & Neumann. <https://archive.org/details/pleasuresofaband0000flem>

French Moviegoer. (2016, June 30). Hitchcock-Truffaut Episode 12: 'Saboteur', 'Shadow of a Doubt'. [Video]. You Tube. Retrieved May 1, 2023, from

<https://www.youtube.com/watch?v=6i2mrkGue1Q>

Fuchsman, K. (2018). *Roman Polanski's Chinatown in Its Time and Ours*. The Journal of Psychohistory, 46(1), 59-69.

<https://proxy.eap.gr/login?url=https://www.proquest.com/scholarly-journals/roman-polanskis-chinatown-time-ours/docview/2068017715/se-2>

Garvin, K. (2001). *The Deconstruction of the Femme Fatale in Chinatown*. Articulate, 6(1),5. Retrieved May 4, 2023, from

<https://digitalcommons.denison.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1067&context=articulate>

McGinnis, W. D. (1975). "Chinatown": Roman Polanski's Contemporary Oedipus Story. *Literature/Film Quarterly*, 3(3), 249–251. <http://www.jstor.org/stable/43795625>

- Gribben, M. (2023). Earle *Leonard Nelson: The Dark Strangler*. Retrieved April 10, 2023, from https://www.crimelibrary.org/serial_killers/history/earle_nelson/2.html
- Guerin, M. A. (2007). *Η Αφήγηση στον Κινηματογράφο*. Εκδόσεις Πατάκη.
- Hand, R.J. (Ed.). (2020). *Gothic Film: An Edinburgh Companion*. Edinburgh University Press.
- Hare, W. (2012). *Pulp Fiction to Film Noir: The Great Depression and the Development of a Genre*. McFarland.
- Hirsch, F. (1999). *Detours and Lost Highways*. Limelight Editions.
<https://archive.org/details/detourslosthighw00hirs>
- Hunt, K. (2020). Retrieved December 23, 2022, from <https://daily.jstor.org/how-film-noir-tried-to-scare-women-out-of-working/>
- Hayward, S. (2017). *Οι βασικές έννοιες του Κινηματογράφου*. Εκδόσεις Πατάκη.
- Igler, D. (1998). Cadillac Desert: Water and the Transformation of Nature. *The Journal of American History*, 85(3), 1184-1185.
<https://proxy.eap.gr/login?url=https://www.proquest.com/scholarly-journals/cadillac-desert-water-transformation-nature/docview/224871718/se-2>
- Johnny Johnson (8/5/2023). Why did so many German Officers have scars?? Mensur [Video]. YouTube. Retrieved May 10, 2023, from <https://www.youtube.com/watch?v=komTv16-XtI>
- Krutnik, F. (1991). *In a Lonely Street: Film Noir, Genre, Masculinity*. Routledge.
- Leaming, B. (1981), *Polanski, the filmmaker as voyeur: a biography*, Simon, and Schuster.
<https://archive.org/details/polanskifilmmake0000leam>
- Lebeau, V. (2013). *Ψυχανάλυση και Κινηματογράφος*. Εκδόσεις Πατάκη.

Lefebvre-Linetzky, J. (2009). Retrieved April 10, 2023, from

https://pov.imv.au.dk/Issue_28/section_2/artc2A.html

Luhr, W. (2012). *Chinatown*. In *Film Noir* (eds B.K. Grant and W. Luhr).

<https://doi.org/10.1002/9781444355956.ch8>

Mayer, G., & McDonnell, B. (2007). *Encyclopedia of film noir*. ABC-CLIO.

Naremore, J. (1998). *More Than Night: Film Noir in Its Contexts*. University of California Press. <https://archive.org/details/morethannightfil0000nare>

Naremore, J. (1999). «*Hitchcock at the Margins of Noir*» In *Alfred Hitchcock: Centenary Essays*. Eds. Richard Allen & Ishii- Gonzales, London: BFI, 1999, 263 - 277 «Hitchcock at the Margins of Noir” p. 174

Negra, D. (2022). *Shadow of a Doubt*. Auteur Publishing.

Novak, P. (2020). The *Chinatown* Syndrome. In: *Interpretation and Film Studies*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-44739-7_7

Park, W. (2011). *What Is Film Noir?* Bucknell University Press.

Polanski, R. (1984). *Roman*. William Morrow & Co.

<https://archive.org/details/roman0000pola>

Porfirio, R. (1996). “No Way Out: Existential Motifs in the Film Noir” In *the Film Noir Reader*. Eds. Alain Silver & James Ursini. New York: Limelight Editions.

Pulver, A. (2010). *Chinatown: the best film of all time*. Retrieved May 4, 2023, from

<https://www.theguardian.com/film/2010/oct/22/best-film-ever-chinatown-season>

Reyes, C. V. (2010). *Film Noir’s Dark Secret or what does the Hysteric want?* Canadian Journal of Film Studies, 19(1), 75-88.

<https://proxy.eap.gr/login?url=https://www.proquest.com/scholarly-journals/film-noirs-dark-secret-what-does-hysteric-want/docview/527955601/se-2>

Roman Polanski's 'Chinatown' is one of the most impressive works of the period, an amazing experience from all angles. Retrieved May 15, 2023, from

<https://cinephiliabeyond.org/roman-polanskis-chinatown/>

Rose, S. (1995). *Simon Rose's classic film guide*. HarperCollins Publishers.

Sacks, A. (2008, June). Chinatown: Integrating Film, Culture, And Environment in Engineering Education. In *2008 Annual Conference & Exposition* (pp. 13-292).

Santayana, G. (1905). *The Life of Reason*, volume 1, p. 284, C. Scribner's Sons.

<https://archive.org/details/lifeofreasonorph01sant/page/284/mode/1up>

Sandford, C. (2009). *Polanski: A Biography*. Macmillan.

Schatz, T. (2013). *Τα είδη ταινιών του Χόλιγουντ*. University Studio Press.

Scheunemann D. (2003). *Expressionist film: new perspectives*. Camden House.

Scheib, R. (1976). *Charlie's Uncle: Ronnie Scheib on Shadow of a Doubt*. *FilComment*,

12(2),55-62,64. [https://proxy.eap.gr/login?url=https://www.proquest.com/scholarly-](https://proxy.eap.gr/login?url=https://www.proquest.com/scholarly-journals/charlies-uncle-ronnie-scheib-on-shadow-doubt/docview/210231884/se-2)

[journals/charlies-uncle-ronnie-scheib-on-shadow-doubt/docview/210231884/se-2](https://proxy.eap.gr/login?url=https://www.proquest.com/scholarly-journals/charlies-uncle-ronnie-scheib-on-shadow-doubt/docview/210231884/se-2)

Schrader, P. (1986). Notes on Film Noir, In Grant, B. (ed.) *Film Genre Reader III*. Austin: University of Texas Press, pp. 229-243.

Shakespeare W. (2008) *Η Τρικυμία*. Νεφέλη.

Silver, A. Ward, E. Macek, C. Porfirio, R. & Ursini, J. Abrams, H., Kirgo J. (1992). *Film noir: an encyclopedic reference to the american style* (3rd). Overlook Press.

<https://archive.org/details/filmnoir00alai>

Silver, A. (1996). "Introduction." In *The Film Noir Reader*. Eds. Alain Silver & James Ursini. Limelight Editions.

Sinyard, N. (2020). *Άλφρεντ Χίτσκοκ. Ο Άρχοντας του Σασπένς*. Το Μέλλον.

Spencer, S. (1984). *Dark City: The Film Noir*. McFarland Publishing.

<https://archive.org/details/darkcityfilmnoir0000selb>

Spicer, A. (2002). *Film Noir*. Longman. <https://archive.org/details/filmnoir0000spic>

Spicer, A. & Hanson, H. (2013). *Companion to film noir*. John Wiley & Sons, Incorporated.

Sterritt, D. (1997). *Οι ταινίες του Alfred Hitchcock*. Παρατηρητής.

Telotte, J. P. (1989). *Voices in the Dark: The Narrative Patterns of Film Noir*. University of Illinois Press.

Τερζής, Ν. (2013). *Nouvelle Vague-το Σινεμά παίζει με τον Εαυτό του-Αφηγηματική Δομή & Φόρμα στον Κινηματογράφο*. Εκδοτικός Όμιλος Ίων.

The Dick Cavett Show (1/7/2019). *Roman Polanski on Escaping the Jewish Ghetto In*

World War II | The Dick Cavett Show

[Video] You tube. Retrieved May 15, 2023, from

<https://www.youtube.com/watch?v=F1pPzZyxHwk>

Thompson, K. & Bordwell, D. (2004). *Εισαγωγή στην Τέχνη του Κινηματογράφου*. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Thompson, K. & Bordwell, D. (2011). *Ιστορία του Κινηματογράφου*. Εκδόσεις Πατάκη.

Wasson, S. (2020). *The Big Goodbye: Chinatown and the Last Years of Hollywood*. Faber&Faber.

Writers Guild of America West, n.d, "101 Greatest Screenplays, Retrieved May 15, 2023, from <https://www.wga.org/writers-room/101-best-lists/101-greatest-screenplays/list>